

Світлана МОЛОЧКО,
завідувач кафедри філологічних дисциплін
та методики їх викладання,
методист відділу суспільно-філологічних дисциплін
Чернігівського ОІППО імені К.Д. Ушинського,
регіональний координатор мовно-літературної
освітньої галузі НУШ

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ «МЕТОДИЧНИЙ КУРСОР»

Мовно-літературна освітня галузь є фундаментом формування національної самосвідомості, культурної ідентичності, духовного світу особистості. Саме слово, художній образ, текст у всіх його формах і жанрах стають провідниками до осмислення власного «я», розуміння історії, традицій і цінностей українського народу.

Нові освітні вектори в Україні відбуваються в руслі реалізації Концепції «Нова українська школа», яка орієнтує педагогів на створення простору довіри, партнерства і творчості. Основна мета НУШ – розвиток компетентної, свідомої, конкурентоспроможної патріотичної особистості, здатної навчатися впродовж життя, критично мислити, спілкуватися рідною мовою, цінувати культуру і традиції свого народу. Українці важливо створити школу, у якій комфортно і навчати, і навчатися.

Саме мовно-літературна освіта має потужний потенціал для втілення цих ідей, адже слово формує духовний світ, громадянську позицію й культурну свідомість учня, його емоційний інтелект, читацьку грамотність і креативність.

Сучасна українська школа покликана забезпечити не лише якісне засвоєння знань, а й розвиток ключових компетентностей.

Навчання української мови та літератури, зарубіжної літератури, інтегрованих курсів (мовно-літературного, літературного) має ґрунтуватися на принципах компетентнісного, діяльнісного, аксіологічного підходів, що відповідає Концепції НУШ та оновленим державним стандартам освіти.

Пропонуємо **корисні покликання** в допомогу вчителю-філологу задля здійснення освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Відповідно до Інструктивно-методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України (наказ Лист МОН від 13.08.2025 № 1/16828-25) <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20252026-navchalnomu-rotsi> навчання у 5–8 класах здійснюються за Державним стандартом базової середньої освіти (2020 р.)

<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavnyi-standart-bazovoi-serednoi-osviti>.

Типовою освітньою програмою для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженою наказом МОН від 09.08.2024 № 1120,

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf>,

модельними навчальними програмами.

<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>

Зазначимо, що в мовно-літературній освітній галузі автори модельних навчальних програм підготували навчальні програми для зручності роботи вчителя (із прописаними індексами щодо очікуваних результатів навчання)

<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-prohramy-na-osnovi-modelnykh>

Із метою подолання освітніх втрат для учнів / учениць в Україні, які пропустили навчання (понад 6 місяців), перебуваючи на тимчасово окупованих територіях, і для тих, хто паралельно навчається за кордоном і в українських школах, підготовлено модифіковані (скорочені) навчальні програми для навчальних предметів українознавчого циклу.

<https://uied.org.ua/2024/06/11766/>

а також рекомендації щодо використання модифікованих програм з української мови, української літератури, історії України, географії для закладів загальної середньої освіти.

<https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/nakaz-%E2%84%96-701-vid-16.05.2024.pdf>

Для організації роботи з подолання виявлених втрат стане в пригоді збірник «Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України: методичні рекомендації».

<https://undip.org.ua/library/diahnastyka-ta-kompensatsiia-osvitnikh-vtrat-u-zahalnyi-seredniy-osviti-ukrainy-metodychni-rekomendatsii/>

У зв'язку з викликами, пов'язаними з воєнним станом в Україні, багато закладів освіти області навчаються дистанційно. Для організації змішаного та дистанційного навчання у 5–11 класах освітнім інструментом, який варто використовувати, є вебплатформа «Всеукраїнська школа онлайн».

<https://lms.e-school.net.ua/>

Акценти 2025/2026 навчального року

✓ *Формування медіаграмотності.*

Із корисними матеріалами можна ознайомитися на порталі медіаосвіти та медіаграмотності

<https://medialiteracy.org.ua/>

Стане в пригоді посібник із медіаграмотності для підлітків

<https://services.google.com/fh/files/misc/ua-curriculum-media-literacy-for-teenagers.pdf>, а також перелік матеріалів, уміщених в Інструктивно-методичних рекомендаціях (с. 3–5).

✓ *Соціально-емоційна підтримка учасників освітнього процесу.*

Аналітичний огляд «Можливості для реалізації СЕН у рамках реформи НУШ» від ГО «Інститут лідерства, інновацій та розвитку»

https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/ILID_FS-on-SEL_final.pdf?utm_source=chatgpt.com

Для посилення компонентів із соціально-емоційного навчання для вчителів можуть бути корисними такі ресурси: Посібник «Я (практикую) СЕЕН. Посібник для створення професійної спільноти» від EdCamp Україна

<https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/POSIBNYK-dlya-roboty-z-batkivstvom-VEB.pdf>

✓ *Розвиток критичного мислення учнів*

<https://nus.org.ua/2017/09/12/krytychne-myslennya-2/>

✓ *Національно-патріотичне виховання учнів засобами слова*

Радимо методичні рекомендації, підготовлені працівниками Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського «Національно-патріотичне виховання: практичні орієнтири для педагогів. Освітньо-виховний концепт утвердження національної та громадянської ідентичності в Чернігівській області»

<https://choipppo.edu.ua/?p=49333>

✓ *Використання штучного інтелекту в освіті* для вчительства під час підготування до уроків, створення завдань, ілюстрацій тощо.

Добірка ресурсів, які допоможуть оволодіти навичками роботи з інструментами штучного інтелекту:

курс підвищення кваліфікації «Штучний інтелект в освіті».

https://eduhub.in.ua/courses/kurs-pidvishchennya-kvalifikacii-dlya-osvityan-shtuchniy-intelekt-v-osviti?utm_source=chatgpt.com;

онлайн-курс «Штучний інтелект – персональний помічник учителя», що містить практичні відео й матеріали: створення завдань, автоматизація, розвиток критичного мислення

https://naurok.com.ua/learn/shtuchniy-intelekt---personalniy-pomichnik-vchitelya-62?utm_source=chatgpt.com

✓ *Олімпіадний рух*

У листі Міністерства освіти і науки України від 24.06.2025 № 1/13233-25 «Щодо Положення про учнівський олімпіадний та турнірний рух» оприлюднено роз'яснення та методичні рекомендації щодо того, як відтепер, у відповідності з положенням, будуть проводитися учнівські олімпіади та турніри. Цьогоріч опікується проведенням усеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів Мала академія наук України.

Пропонуємо збірник завдань 4 етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури (2024/2025 н.р.).

<https://api.man.gov.ua/api/assets/man/91350eff-9d88-43f9-8a85-373863b4b770/>

✓ *Оцінювання навчальних досягнень учнів*

<https://osvita.ua/school/estimation/89059/>

На сьогодні поки орієнтиром для здійснення оцінювання в НУШ є методичні рекомендації (наказ МОН України від 02.08.2024 р. № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання»)

<https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>,

а також проведені експертами освітніх реформ вебіари

https://www.youtube.com/watch?v=FqGf82w7v0&ab_channel=MONUKRAINE

<https://search.app/hZh4d>

Стане в пригоді посібник «Мистецтво оцінювання в НУШ»

<https://nushub.org.ua/resource/posibnyk-mystetstvo-otsiniuvannya-v-nush/>

Роз'яснення щодо оцінювання за групами результатів навчання вміщено в путівнику

<https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nush/mov-ociniuvannia-2025-putivnik.pdf>

Проте винесено на обговорення проект наказу про систему оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

<https://mon.gov.ua/news/mon-proponuie-do-hromadskoho-obhovorennia>

✓ *Національний мультипредметний тест*

Пропонуємо використовувати офіційну інформацію, розміщену на сайті Українського центру оцінювання якості освіти

<https://testportal.gov.ua/>

Якісно підготуватися до НМТ допоможуть тестові зошити минулих років, а також архівний банк завдань.

<https://zno.osvita.ua/ukrmova/nmt.html>

<https://zno.osvita.ua/ukrainian/tema.html>

✓ *Чинний український правопис (2019 рік).*

Пропонуємо тренувальні завдання, які допоможуть опанувати зміни, що відбулися в правописі 2019 року. Зазначимо також, що в завданнях НМТ (ще від 2024 року) уміщено ті, що стосуються норм правопису 2019 року.

<https://osvita.ua/news/lifelonglearn/77462/>

Отже, сподіваємося, що «Методичний курсор» допоможе педагогам ефективно реалізувати зміст мовно-літературної освіти, оновити форми та методи роботи, активізувати пізнавальну діяльність учнів і створити умови для формування особистості, здатної мислити, відчувати, творити та відповідально діяти у сучасному світі.